A°. 1809. N°. 93.

KONINKLIJKE COURANT.

Vrijdag den 21sten van Grasmaand.

NB. *Bij deze courant wordt alömme een* half-*vels bijvoegsel* gratis *uitgegeven.*

HOLLAND.

AMSTERDAM *den* 20 *van Grasmaand.*

OP den 20sten van lentemaand, is door den staatsraad *Eloût* aan het wetgevend-ligchaam overgebragt, het wetboek op de regterlijke instellingen en regtspleging, en bij die gelegenheid gedaan de volgende aanspraak:

MIJNE HEEREN!

Ter volmaking van het zamenstel des regts in ons vaderland, ontbreekt nog die gelijkvormigheid in de bedeeling, welke eene getrouwe en naauwkeurige nakoming der wetten verzekert.

Z. M. heeft mij den vereerenden last opgedragen, om u uitte noodigen tot medewerking in het daarstellen van een wetboek *op de regterlijke instellingen en regtspleging*, door hetwelk in deze behoefte zal voorzien worden.

Gij weet, mijne heeren, dat het bewerken dezer belangrijke stoffe door den Koning werd toebetrouwd aan mannen, die niet alleenlijk in het beschouwende gedeelte der regtskennis uitmunten, maar aan derzelver dadelijke beoefening hun geheel leven bijna hebben toegewijd. Deze keuze deed reeds een gunstig vooruitzigt geboren worden, en de uitkomst heeft aan de verwachting ten vollen beantwoord.

Hunne taak, intusschen, was uitermate moeijelijk, in het bijzonder voor zoo verre het werktuiglijke der regterlijke instellingen betrof. Het geldt hier niet, gelijk bij de zamenstelling der burgerlijke en lijfstraffelijke wetten, zoodanige voorschriften, welke eerst op toekomstige en onzekere gevallen werken, en op het geen bestaat alleenlijk eenen zijdelingschen invloed hebben; voorschriften, welker innerlijke waarde door vele noch geschat, noch gekend kan worden; neen, het komt hier aan op bepalingen, welke meer regtstreeks de uiterlijke en zigtbare gedaante der dingen aantasten, en eenen onmiddelijken invloed hebben op inrigtingen, met welker behoud, belangen van verschillenden aard verbonden zijn, en welker beoordeeling men al ligtelijk meent zich te mogen aanmatigen.

Denkbeelden, immers, gewoonten en overtuigingen, zoo schrijft de opsteller eener onlangs bekroonde prijsverhandeling, waarin gij opgevoed is, die men zich geheel eigen heeft gemaakt, en die ons door lengte van tijd, in zekeren zin, heilig en eerwaardig, of, gelijk men zegt, tot eene tweede natuur geworden zijn, legt men niet gaarne en niet gemakkelijk af, en laat zich dezelve niet ligtelijk ontnemen.

Maar verder, het betreft hier bepalingen en instellingen, welke met vele andere algemeene inrigtingen, met de groote belangen van den staat in verband staan. Hoe moeijelijk was daarom niet de keuze, en hoe zeker tevens, dat elk zamenstel, aan bedenkingen en zwarigheden kon en moest onderhevig zijn. Geen wonder derhalve kan het baren, dat, toen het ingeleverd ontwerp door den Koning in zijnen staats-raad onderzocht werd, de gronden, op welke het regterlijk gebouw rusten moest, op nieuw, in derzelver geheelen omvang en alle de bijzonderheden tevens, werden getoetst en overwogen.

De Koning heeft de raadplegingen over alle de tedere punten aangehoord, met die welwillendheid en belangneming, welke gij allen, mijne heeren, hem kent. En Z. M. heeft door eigen aanmerkingen niet weinig toegebragt, om het standpunt, waaruit deze zaak in het groote kon en moest overzien worden, te bepalen.

Des Konings hoofddoelwit was steeds, eene goede behandeling van het regt in verband te brengen met gelijkvormigheid en spaarzaamheid; en na zeer vele en zeer belangrijke zittingen, heeft Z. M. geoordeeld, dat het tegenwoordig ontwerp aan dat oogmerk het meest voldeed.

En nu zij het mij vergund, mijne heeren, u met de hoofdtrekken dier inrigtingen nader bekend te maken. Het geheel ontwerp is verdeeld in drie boeken.

Het eerste boek behelst alles, wat tot de regterlijke instellingen en werkzaamheden betrekking heeft.

Gij zult reeds bij den aanvang van hetzelve zien, mijne heeren, dat ook nu weder gewaakt is voor de onafhankelijkheid der regtbanken, en het weeren van allen vreemden invloed in het toedienen van regt; en alzoo is gewaarborgd een voorregt, op het welk onze natie zoo zeer mogt roemen, en steeds naijverig is. De uitdrukkelijke melding zelve van des Konings regt te dezen aanzien, welke op Hoogstdeszelfs begeerte hier in gelast is, levert een overtuigend bewijs op, hoe zeer Z. M. die onafhankelijkheid eerbiedigt, en geenen anderen invloed oefenen wil, dan, welke uit den aard van elke regering, aan Hem, die met 's lands oppermagt bekleed is, toekomt.

De hulp en ondersteuning, welke de officieren en justicieren elkander onderling ten algemeenen nutte verschuldigd zijn, zijn bij dit ontwerp ontheven van de roodelooze kosten en ijdele omwegen, door welken tot heden eene goede bedeeling van het regt maar al te dikwijls belemmerd werd.

Bij de bepaling, aan welke collegien en personen de handhaving en toepassing der wetten behoorde te worden toebetrouwd, is tevens gezorgd, dat de kennisneming van sommige zaken, en de regtsdwang over sommige personen verblijven aan alle zoodanige vierscharen en regters, als waaraan die, volgens bijzondere wetten, zijn toebetrouwd. Van dien aard zijn de misdaden van 's lands krijgsvolk, omschreven in het reglement van krijgstucht; de misdaden begaan in 's lands dienst ter zee; de zaken, rakende den oplief der middelen te water, en de misdaden der 's lands bedienden hieromtrent bedreven; de buiten en prijzen op zee genomen; de zeeroverijen in volle zee; de zaken, rakende het loodswezen.

Voor het overige is de gewone regtsmagt over alle andere personen en zaken opgedragen aan de volgende regtbanken.

1°. Het hooge-geregtshof;
2°. De geregtshoven van appel;
3°. De vierscharen; en
4°. De burgerlijke regtbanken.

Het zal aan uwe aandacht niet ontglippen, mijne heeren, dat ik geen gewag gemaakt heb van sommige regterlijke collegien, welke nu bestaan, als daar zijn: universiteits-vierscharen, heemraadschappen, dijkcollegien, zijlvesterijen, kamers van kleine zaken, van assurantie, van zeezaken, van desolate boedels, van huwelijkszaken en dergelijken. Dan, ten aanzien van die allen, is niets stellig geregeld. De Koning heeft ten volle goedgekeurd het gevoelen, door de commissie aangenomen, dat dezelve zouden blijven bestaan op den tegenwoordigen voet, tot dat bij bij andere wetten nadere bepalingen deswegens zouden gemaakt zijn. Ik mag mij veilig ontslagen rekenen van de verpligting, om u de juistheid hiervan aantewijzen: dit alles immers staat in zoodanig verband met de inrigting der hooge scholen, de beheering van den algemeenen waterstaat, het wetboek over den koophandel, en meer andere voorwerpen, dat hetzelve niet dan gelijktijdig kan behandeld en bepaald worden; terwijl, voor zoo verre andere redenen, ontleend uit het algemeen belang of plaatselijke omstandigheden, hier in aanmerking kunnen komen, het onderzoek daarvan aan de hoven is opgedragen.

Ik moet nu, mijne heeren, eenige oogenblikken besteden, om u over elk der vastgestelde regtbanken te onderhouden, en daarna derzelver onderlinge betrekking aantewijzen.

Ten aanzien van het hooge-geregtshof valt niet veel bijzonders aantemerken. Deszelfs bestaan is bij de staatsregeling bepaald, en de regten, welke aan hetzelve daarbij zijn opgedragen, de betrekkingen, in welke het geplaatst is, zijn ook in deze wet behouden, en de verdere werkzaamheden zijn, over het algemeen, geheel overeenkomstig met de thans nog bestaande instructie en eenige andere bijzondere wetten, ten opzigte van deszelfs regtsmagt uitgevaardigd. Ik merk alleenlijk aan, dat de leden, openbare aanklager, griffier, en substitut-griffier van dit geregtshof, zoowel als van de geregtshoven van appel, geene andere bedieningen mogen bekleeden, welke hen werkzaamheden verschaffen, of waarvoor zij bezoldigd worden, en zulks kan niet anders, dan eenen nuttigen invloed op de waarneming hunner bedieningen hebben.

De hoven van appel vereischen eene meer bijzondere melding: volgens dit ontwerp zullen er vier zijn over het geheele rijk:

Een, over Maasland, Zeeland en Braband, gevestigd in den Haag;

Een, over Amstelland en Utrecht, gevestigd in Utrecht;

Een, over Gelderland, Overijssel en Drenthe, gevestigd in Deventer;

Een, over Groningen, Vriesland en Oost-Vriesland, gevestigd in Groningen.

Deze bepalingen brengen groote veranderingen te wege in den tegenwoordigen stand der regterlijke verordeningen. Let men

alleenlijk op het voorledene; slaat men het oog op de eerwaardige oudheid van vele der bestaande hoven; staat men in het doorbladeren der geschiedenissen stil bij het gezag, hetwelk zij zich verwierven; neemt men weer bijzonderlijk in acht, hoe veel zij toebragten tot eene ongekrenkte bedeeling van regt en geregtigheid, dan kan het niet vreemd voorkomen, zoo de ontworpen veranderingen niet aller goedkeuring wegdragen.

Z. M. zelve gevoelt al de kracht van dusdanige redeneringen, en prijst de bron, waaruit zij spruiten.

Maar men beschouwe nu ook de zaak eens uit een ander oogpunt.

Niet alle instellingen, welke in zekere gegeven omstandigheden uitmuntende zijn, zijn het in alle anderen even zeer. Het geen onder de vorige wijziging onzer regering nuttig, noodzakelijk, onontbeerlijk was, is het daarom nog niet in deze dagen. Men moet, zal men juist oordeelen, van een bepaald standpunt uitgaan.

De waarheid dezer aanmerking blijkt reeds ten klaarsten, uit de vergelijking van het geen de hoven op dit oogenblik zijn, met het geen zij oudtijds waren. En bij de gewigtige veranderingen, welke het justitiewezen ondergaat en ondergaan moet, zou tog ook van die hoven niets dan den ouden naam kunnen overblijven.

De regtsmagt immers van elk derzelve is verschillende. Men lette, bij voorbeeld, op de lijfstraffelijke regtspleging. Daar is zij geheel aan het hof toebetrouwd, elders gedeeltelijk, hier weder niet, dan bij wege van hooger beroep.

De bestaande inrigtingen, dus, waren met het aangenomen beginsel van gelijkvormigheid niet bestaanbaar.

Zulks deed zich dan ook ligtelijk gevoelen; maar moeijelijker was de bepaling, hoe verre de regtsmagt der hoven zich behoorde uittestrekken, vooral ten aanzien der vervolging en beoordeeling van misdaden. Lang heeft ook Z. M. omtrent de keuze geaarzeld.

Ieder was in het afgetrokkene zeer overtuigd van de voortreffelijkheid eener zoodanige inrigting, bij welke de criminele regtspleging bij uitsluiting aan de hoven werd opgedragen; maar, zoo al in een weinig uitgestrekt, of min volkrijk departement de mogelijkheid zich bij de nuttigheid voegde, in anderen was het onuitvoerlijk.

Een ander denkbeeld, reeds in vroegere jaren tot zekere rijpheid gekomen, werd ook nu weder ten toetse gebragt; om, namelijk, het beleid dier regtspleging, tot zekeren stand van het geding, overtelaten aan de vierscharen, maar de eindelijke vonnissen, ten minsten in zaken van eenig gewigt, door de hoven te doen vellen: dan, ook dit gevoelen, hetwelk veel heeft, waardoor het zich aanprijst, heeft moeten wijken voor bedenkingen van velerlei aard. Vooral ook had men in deze keuze te letten op den toestand van 's lands inkomsten. Des Konings vastgenomen besluit, om in alle de deelen van het bestuur de meestmogelijke bezuiniging in acht te nemen, moest ook hier werken.

En alzoo is dan, na eene bedaarde overweging, eene vereeniging van meer departementen onder één geregtshof verkieslijk voorgekomen.

De vastgestelde verdeeling is aan Z. M. de meestgeschikte toegeschenen. Zeeland was reeds in vroegere dagen onder hetzelfde hof als het tegenwoordig Maasland gerangschikt, en Braband was van ouds gewoon deszelfs geregtshof in dat gedeelte van Holland geplaatst te zien.

Amstelland en Utrecht moesten door hunne ligging natuurlijk zamengevoegd worden; even zoo was het gelegen met Vriesland, Groningen en Oost-Vriesland; en dan volgde de zamenvoeging van Gelderland, Overijssel en Drenthe, als van zelve.

Met de hoven staan in een naauw verband de vierscharen. Dit ontwerp bepaald derzelver getal op veertig. Elk, die met den staat der criminele regtspleging in ons land bekend is, weet, welk verbazend aantal regtbanken, vooral in sommige gedeelten van hetzelve, bestaan, en tevens, hoe verschillend derzelver inrigting en gang is. Volgens dit ontwerp, is hun getal merkelijk verminderd, en hunne werking zal geregeld en gelijkmatig zijn.

Aan ieder der vierscharen is een bepaald regtsgebied aangewezen, binnen welk de beheering der criminele justitie hen gegeven is. Veelal is hier gevolgd de verdeeling bij de wet van den 17den van louwmaand 1806 vastgesteld. Somtijds ook de verdeeling der kwartieren van het departement. Derzelver plaatsing is geregeld, zoo als ten algemeenen nutte en tot gerief der ingezetenen meest oorbaar scheen.

De bedenkingen, welke opzigtelijk de gesteldheid der geregtshoven waren gegroepeerd, werden ook nu weder op nieuw met betrekking tot de vierscharen ter bane gebragt en overwogen.

Het ongewone van zulke regtbanken in enkele gedeelten van het rijk, de moeijelijkheid, om geschikte en bekwame regters te vinden, in vele de vrees, dat ook de uitgestrekheid van het regtsgebied aan eene goede verzorging der regtspleging hinderlijk zijn zoude, dit alles is rijpelijk overdacht, maar tevens begrepen, niet te kunnen opwegen tegen de voordeelen aan dat stelsel verknocht; die van gelijkvormigheid, voornamelijk, en spaarzaamheid.

En indedaad, wat men ook kieze, in een land, hetwelk eene zoo groote verscheidenheid van regterlijke instellingen oplevert, is elke verandering voor eenig gedeelte van hetzelve iets ongewoons; het vinden van geschikte regters schijnt ook niet zoo bezwaarlijk, wanneer men nagaat, dat toch in verre de meeste plaatsen reeds zeer aanzienlijke regtbanken nu bestaan, en de zwarigheid, die al in het eerst begin mogt bestaan, zal van zelve met den tijd ophouden, terwijl de uitgestrektheid van het regtsgebied in geene vergelijking komt, bij het wijd verspreide regtsgebied van vele der thans bestaande baljuwschappen, drosten en andere ambten.

Maar verder en bovendien, grootendeels is aan alle mogelijke bedenkingen te gemoet gekomen, door het nuttig en heilrijk verband, hetwelk tusschen alle de verschillende regterlijke colligien ten dezen aanzien is vastgesteld, en met hetwelk ik u, mijne heeren, nader bekend moet maken.

Aan de civiele regtbanken, van welke ik straks nader spreken zal, is in het algemeen de verpligting opgelegd, om den criminelen regter en openbaren aanklager over hun district, ten dienste der justitie, behulpzaam te zijn.

Deze algemeene verpligting is op het naauwkeurigst ontwikkeld, met betrekking tot de verschillende mogelijke gevallen, als daar zijn: de wetenschap, dat eene misdaad voorgenomen is; de aanhouding op heeterdaad; het inwinnen van informatien; het voorloopig in oogenschijn nemen, en het schouwen. In alle deze en dergelijke gevallen is aan dezelfde regtbanken de bevoegdheid toegekend, om al dat te verrigten, wat tot voorkoming van eene te plegen, tot bewijs van eene gepleegde misdaad, en tot het in hechtenis nemen van den misdadigen, in de eerste oogenblikken, vereischt wordt; terwijl tevens gezorgd is, dat zij de zaken niet uit haar geheel kunnen brengen.

En op dat in dit alles op eene gevolgde wijze geschiede, moeten de koninklijke procureurs bij de vierscharen de noodige correspondentie houden met de schouten of hoofden der civiele regtbanken; een waakzaam oog houden op alle hunne gedragingen, en de excessen en verzuimenissen brengen ter kennis van de vierscharen.

Maar ook deze vierscharen en openbare aanklagers staan niet op zich zelven; de geregtshoven hebben mede inzage, en eenen behoorlijken invloed op de crimineele regtspleging. En zoo is dan bewaard gebleven, het geen in vele oorden van dit rijk reeds bestond, en te gemoet gekomen aan de zwarigheden, welke uit het oprigten der vierscharen in enkele streken, waar zij te voren niet bestonden, konden ontspruiten.

De procureurs des Konings bij de vierscharen moeten op zekere bepaalde tijden, aan den procureur des Konings bij het geregtshof, opgeven den staat van alle criminele regtsgedingen bij hunne vierschaar aanhangig. Zij kunnen door het hof, het zij op voordragt van 's Konings procureur, het zij *ex officio*, onderhouden worden over alles, wat tot hun ambt betrekking heeft. En de hoven hebben het regt, om, indien bij de criminele regters, of openbare aanklagers binnen hun regtsgebied, geen genoegzaam onderzoek wegens begane misdaden gedaan wordt, deswegens voor zich de informatien te doen beleggen, gelijk zij op de gedragingen der civiele regtbanken, met opzigt tot dezelfde bemoeijenis, met de criminele justitie het noodige toevoorzigt oefenen.

Gij ziet dus, mijne heeren, dat hier een juist zamenhangend geheel is daar gesteld, van hetwelk alle de deelen tot één middelpunt, eene goede criminele regtspleging, uitloopen.

Aan deze vierscharen is, behalve de *criminele* regtspleging in het straks opgegeven regtsgebied, nog opgedragen de oefening der *civiele* justitie over de stad of plaats, waar zij gevestigd zijn, en derzelver jurisdictie. Door deze bepaling verviel het bestaan van afzonderlijke burgerlijke regtbanken aldaar, maar in andere plaatsen zijn zij toch onontbeerlijk. Deze zullen dan ook, volgens dit ontwerp, bestaan, waar zij noodig zullen geoordeeld worden.

En op dat hierin juist, én met rijpen rade zal kunnen worden te werk gegaan, is aan de hoven opgelegd de verpligting, om, binnen zes maanden na derzelver oprigting, over de plaatsing, splitsing, of zamenvoeging der burgerlijke regtbanken hunne gedachten optegeven.

De regtsmagt nu, en der vierscharen, en der eigenlijk gezegde burgerlijke regtbanken, is, met betrekking tot de civiele justitie, volkomen gelijk. Deze blijft dus in den eersten aanleg bij zoodanige collegien, als bij welken dezelve van ouds te huis hoorde. Van beider vonnissen valt, onder de bepalingen bij de wet gemaakt, hooger beroep aan de geregtshoven; want, deze is de algemeene bepaling der wet, dat over elke zaak twee uitspraken zullen gaan, eene ter *eerster instantie* en eene *bij appèl*.

Aan beide collegien is nog, in zekere gegeven omstandigheden, opgedragen de bevoegdheid tot het aanstellen, ontslaan, en afstellen van voogden over minderjarigen, het toevoorzigt op de regten, en belangen van afwezende, onbekende, of onzekere personen, het plaatsen van sequesters en curators in insolvente, afgestane, verlate of onbeheerde boedels, het vermogen, om iemand wegens zinneloosheid, verkwisting, of andere dergelijke redenen optesluiten, en wat van dien aard meer is.

Deze beide collegien oefenen nog, in hunne betrekking als civiele regtbanken, de judicatuur over alle calanges en civiele actien, wegens boeten en breuken, voortspruitende uit eenige bijzondere wetten, keuren of ordonnantien, en de beoordeeling en bestraffing van geringe excessen en ongeregeldheden: alles echter tot zekere hoogte en onder de noodige voorzorgen.

Er blijft mij nog overig te spreken van de judicature wegens de middelen te lande, welke tot nu geheel was afgescheiden van de gewone regterlijke magt. Bij dit ontwerp is een tegengesteld gevoelen aangenomen: deze judicature is ter eerster instantie aan de vierscharen, en, bij hooger beroep, aan de geregtshoven van appèl, en, in enkele gevallen, ook aan het hooger geregtshof opgedragen.

En alzoo is voldaan aan eenen wensch, welke reeds te meer-

malen door vele kundige mannen was geuit, en met Z. Ms. gezindheid zoo zeer overeenstemde.

Daar het echter, om zeer vele en gewigtige redenen, niet raadzaam was, om in eens alle bepalingen, welke ten aanzien der regtspleging zelve, met betrekking tot dit voor 's rijks kasse zoo belangrijk onderwerp, gemaakt waren, ter zijde te stellen, heeft men de hoven en vierscharen de verpligting opgelegd, om zich, ten aanzien van de judicature en wijze van regtspleging, te gedragen naar het reglement van den 17den van louwmaand 1808, en de verdere ordonnantien hierop gemaakt, of nog te maken.

Ik moet u nog opletterid maken op een belangrijk punt: het betreft de kosten op de bedeeling van het regt, in al deszelfs omvang vallende. De wijze, waarop dezelve nu gevonden worden, is zeer uiteenloopende; niet alleenlijk in de verschillende gedeelten van het rijk, maar ook in hetzelfde gedeelte; ten aanzien van deze en geene soort van kosten.

Het kan wel geen twijfel lijden, dat bij eene goede regtspleging het geheele land, en elk gedeelte van hetzelve, alle de ingezetenen gezamenlijk, en elk hunner in het bijzonder, overgroot belang hebben; dit belang moge dan in enkele gevallen meer onmiddelijk of middelijk zijn, het kan niet in het geringste deel verwaarloosd worden, of de overige lijden daar door. Het behoort dus tot de zorge van het gouvernement, om voor dat groot belang, door alle middelen en langs alle wegen, te waken. De verzorging der kosten nu is daartoe een krachtig werkend middel; terwijl immers aldus aan de eene zijde de verzekering geboren wordt, dat geene gelden te vergeefsch zullen gespild worden, zoo krijgt daar door aan den anderen kant de regering een waarborg, dat niet het belang der justitie aan kwalijk begrepen en verkeerdelijk bestierde spaarzaamheid zal worden opgeofferd.

Om deze en dergelijke redenen, heeft dan ook Z. M., na hier over te meerhalen de raadplegingen te hebben uitgelokt, besloten, dat niet alleenlijk de kosten, welke aan de oprigting en het bestaan van het hooge-, en de andere geregtshoven verbonden zijn; maar ook alle de kosten, op de criminele regtspleging in het algemeen vallende, zullen betaald worden uit 's rijks kasse. De tegenwerping, als of deze daar door een aanmerkelijk bezwaar zal ondergaan, behoudt bij eene rijpe overweging zeer geringe waarde. 's Rijks kasse wordt bijeengebragt door alle ingezetenen; en alle ingezetenen moeten tot de kosten der justitie het hunne bijdragen. Of die kosten dus plaatselijk, districtsgewijze, of wel uit de algemeene landskasse betaald worden, altijd moeten zij door de ingezetenen gedragen worden; en zoo al tegen deze redenering eenige bedenkingen konden geopperd worden, uit den tegenwoordigen stand van zaken ontleend, na het daarstellen van gelijkvormigheid vervalt alle twijfeling.

Maar zoo 's rijks kasse in dat alles voorziet, zoo is het ook billijk, dat aan dezelve verantwoord worden alle de inkomsten, welke bij de regtbanken of openbare aanklagers op eenigerleiwijze genoten worden; als daar zijn: boeten, leges, jura, sportelen, en wat van dien aard meer is. Want ook de openbare aanklagers, zullen eene vaste bezoldiging genieten, en in de boeten geen deel hebben; hoe zeer echter in bijzondere gevallen aan hen eene buitengewone belooning voor betoonde vlijt en waakzaamheid toegelegd zal worden.

Omtrent de middelen, welke noodzakelijk zullen zijn, om 's lands kas tot die betalingen in staat te stellen, heeft Z. M. zich voorbehouden eene nadere wet aan deze vergadering voortedragen, na welker vaststelling zullen vernietigd worden alle octrooijen tot het gaderen van eenige penningen, bij omslag of anderzins, gelijk dan ook de plaatselijke en districts-belastingen vernietigd zullen worden, of verminderd, in evenredigheid van het geen bij die kassen, door het ophouden der daaruit bevorens gedane betalingen voor kosten van justitie, wordt bespaard en uitgewonnen. Om alle de bijgebragte redenen, en ten einde te zorgen, dat allen, die bij eenig regterlijk vonnis tot gevangenis verwezen zijn, op eenen gelijken en behoorlijken voet behandeld worden, zullen ook de kosten op de verzorging en verpleging derzelven, en op het onderhoud der tuchthuizen, ten laste van het land komen, met dien verstande, dat het bestuur der steden, of plaatsen, alwaar zoodanige tuchthuizen aanwezig zijn, gehouden zal wezen dezelve, met de daartoe behoorende fondsen, aan het rijk afteslaan. En deze bepaling doet eene regtmatige hoop geboren worden, dat ook de inrigting dier gevangenhuizen op eenen beteren voet zal gebragt worden, dan nu over het algemeen wel het geval is.

Daarentegen, zullen de kosten op het onderhoud der regtkamers, waar de vierscharen vergaderen, met het geen daartoe behoort, komen ten laste der plaatsen, waar die vierscharen gevestigd zijn. De rede hiervan is zoo duidelijk, als juist. Het aanwezen der vierscharen, met al derzelver gevolg, brengt aan die plaatsen zoo vele voordeelen, dat het niet meer dan billijk is hen deze kosten te doen dragen.

De kosten op de civiele regtbanken en de burgerlijke regtspleging vallende, zullen mede door de gemeenten, over welken die regtbanken gesteld zijn, gedragen worden.

Ik ga over tot de beschouwing van het ander, niet minder belangrijk hoofddeel dezer wet, welke in het 2de en 3de boek ontwikkeld wordt, de eigenlijk gezegde regtspleging, of manier van procederen.

Gij herinnert u, mijne heeren, de zoo dikwijls herhaalde klagten over de omslagtigheid, langwijligheid en kostbaarheid onzer regtsgedingen. Er ligt, (het is waar), veel overdreven in die klagten; alle regtspleging is uit haren aard omslagtig, en behoort het te zijn. Oordeelkundig is het gezegde van den beroemden *Montesquieu*:

Si vous examinez les formalités de la justice, par rapport à la peine qu'a un citoyen à se faire rendre son bien, ou à obtenir satisfaction de quelque outrage, vous en trouverez sans doute trop: si vous les regardez dans le rapport qu'elles ont avec la liberté et la sûreté des citoyens, vous en trouverez souvent trop peu. Et vous verrez que les peines, les dépenses, les longueurs, les dangers même de la justice sont le prix, que chaque citoyen donne pour sa liberté.

Verre dan van de schimmen onzer vaderen te willen beledigen, door hunne instellingen en voorschriften als geheel en al berispelijk voortedragen, zien wij liever met eerbied en denkbaarheid terug op het goede, hetwelk zij ook te dien aanzien daarstelden, en ons nalieten; maar, terwijl wij op hunne wijsheid staren, moeten wij onze oogen niet voor alle nieuw licht sluiten; wij moeten verbeteren, het geen te verbeteren is. En welk onbevooroordeeld verstand zal ontkennen, dat onze regtspleging kan en behoort te worden vereenvoudigd; en van eenige grove gebreken gezuiverd: liet zij hem die dan meent te vinden in de instellingen zelve, liet zij in de veelvuldige afwijkingen daarvan.

Onze jaarboeken leeren ons, hoezeer reeds in vroegere dagen, in de verschillende gedeelten van dit rijk, daartoe, niet meer of minder goed gevolg, pogingen zijn aangewend.

En wat ten dezen aanzien voor ons geheel vaderland kan gedaan worden, zagen wij uit den voortreffelijken arbeid, in den jare 1799 voltooid, door een vijftal der beroemdste regtsgeleerden en regtsvoorspraken, wier doorwrochte kunde en edele gevoelens het mij gebeuren mogt in vele ambts- en vriendschapsbetrekkingen van nabij te leeren kennen; hoe zeer nu wel deze arbeid, door den steeds afwisselenden stand onzer staatkundige inrigtingen, geen dadelijk gevolg gehad hebbe, is dezelve echter niet geheel verloren; want, zoodanig was de wijsheid van het voortreffelijk driemanschap, aan wien wij, door de gelukkige keuze des Konings, dit nieuw ontwerp te danken hebben, dat zij zich ook dien arbeid, waaraan hunne waardige voorzitter zelve een zoo groot deel had, met het best gevolg ten nutte maakten; eene breede ontwikkeling der regtspleging zelve zou thans ontijdig zijn, maar een kort overzigt der gronden en hoofdtrekken schijnt nuttig.

Ik begin met de manier van procederen in civiele zaken.

Deze vangt aan met zeer naauwkeurige bepalingen omtrent den bevoegden regter, voor welke alle actien, het zij personele het zij reële, moeten worden ingesteld over het algemeen; en het zij dan, volgens de daargestelde regelen, de regter van de woonplaats, van het toevallig verblijf, van de ligging der goederen, of eenig ander in aanmerking koune, een algemeen voorschrift bepaalt, dat voor de civiele regtbanken ter eerster instantie dienen zullen alle burgerlijke zaken, waarvan de kennisneming niet bij uitsluiting aan andere collegien is opgedragen. Deze bijvoeging maakte het noodzakelijk, die gevallen uittedrukken, in welken zij werken moest; van daar de juiste bepalingen, in welke zaken, en ten aanzien van welke personen, of het hooge-geregtshof, of de geregtshoven van appel, ter eerster instantie zouden oordeelen, en regt doen.

Eene vergelijking, van het geen hieromtrent bij deze wet wordt vastgesteld, met de tegenwoordig plaats hebbende wetten en gebruiken, zou ons te verre leiden; maar, dit zal elk, der zake kundig, ligtelijk inzien, dat dit alles gebragt is tot de meestmogelijke eenvoudigheid en in de beste overeenstemming met den aard der zaken.

Met genoegen zeker zal men hier op den voorgrond geplaatst zien de bepaling: » dat in geene zaken, welker aard dit toelaat, im» mer een regtsingang zal verleend worden, dan nadat de re» ter vruchteloos beproefd zal hebben, partijen te vereenigen."

Dit voorschrift gaf eene gepaste aanleiding tot het behandelen eener in onze tijden zoo dikwerf geopperde en zoo verschiedenlijk beoordeelde vrage, rakende de nuttigheid van afzonderlijke vrederegters.

En Z. M. heeft dan ook deze gelegenheid niet voorbij laten gaan, zonder een ernstig onderzoek, wat ten dezen opzigte behoorde te worden vastgesteld.

Het scheen, aan den eenen kant, niet zoo zeer tot de eigenlijk gezegde regterlijke bediening te behooren, om partijen te bevredigen, maar veeleer, om, door eene stellige beslissing, het regt van den eenen, het ongelijk van den anderen aan den dag te brengen. Ook werd deze bedenking geopperd, of de onzijdigheid des regters eenigzins daar onder zou kunnen lijden, wanneer de pogingen tot bevrediging vruchteloos waren, en of niet de hebbelijkheid, om alles naar het strikte regt te beschouwen en te beoordeelen, de regters minder geschikt maakte, tot het werk der bevrediging zelve.

Maar aan den anderen kant werd met grond aangevoerd, dat de bevrediging, welke hier bedoeld was, beproefd werd, voor dat de regter als regter de zaak moest, of zelfs kon beoordeelen, en dat derhalve eene beslissing van regt of onregt in dat oogenblik nog niet te passe kwam; dat daarom ook des regters onzijdigheid niet verbroken kon worden, aangezien hij met het wezen der zaak, of ten minsten met het regt der partijen niet genoegzaam bekend was, en dat ook juist deze omstandigheid weder alle vrees deed verdwijnen, voor de mindere geschiktheid eens regters, om den persoon van een' bevrediger aantenemen.

Dat, bovendien, de geopperde bedenkingen van zoo veel te minder kracht waren, daar bij vele regtbanken, vooral hoven, deze wijze van bevrediging dikwijls de gelukkigste gevolgen gehad had,

en dat alzoo de ondervinding het algemeen daarstellen van dezelve ten sterksten aanried; dat ook dit middel veel eenvoudiger was, dan het brengen der zaken voor afzonderlijke collegien, welker oprigting kostbaar, welker bestaan noodeloos was, en belemmerend tevens, daar indedaad de partijen eene instantie meêr zoude moeten doorloopen.

Met dit voorschrift nu staat in verband de bepaling, dat hij, die iemand voor den regter wil dagvaarden, zich daartoe vooraf bij requeste aan den regter wenden moet. Niet bij alle regtbanken was dit thans noodig, maar veelal bij de hoven, en deze bepaling is zeer geschikt tot vermindering van regtsgedingen, en zij is tevens bij uitnemendheid dienende, om van den aanbeginne aan de zaak eenen goeden vorm te geven: want bij de wet is voorgeschreven, hoe de requesten moeten werden ingesteld.

Maar het geen vooral uwe aandacht verdient, mijne heeren, is de verpligting van den klager, om onder zijn request te stellen eene lijst van alle stukken en bescheiden, waarvan hij tot betoog zijner aanvrage gebruik wil maken.

Het is niet te ontkennen, dat in de tegenwoordige wijze van behandeling (ten minsten voor zoo verre niet bij enkele regtbanken in het rijk deze of soortgelijke verpligting reeds bestond,) te meermalen een regtsgeding werd aangevangen, zonder dat de eischer in bezit was van de stukken tot bewijs zijner vordering noodig. Van hier, dat een gedaagde dikwijls zich zag ingewikkeld in een geding, waarvan hij de juistheid niet altijd kon berekenen; ja, dat zelfs partijen onderling reeds lang in lite met elkander hadden gestreden, zonder dat men elkanders sijsthema, of den waren grond van hetzelve genoegzaam kende; nu, daarentegen, moet de eischer, gelijk het behoort, in alles gereed zijn; hij is verpligt, om op aanvrage van den gedaagden te geven visie, en te leveren kopijen, der bij hem inteleveren stukken, en daarfegen is weder de gedaagde verpligt, om, dadelijk na dat de eisch is gedaan, te antwoorden, en ook eene lijst der stukken onder de conclusie te stellen, waarvan hij gebruik wil maken. De eischer heeft weder de bevoegdheid, om bij replicq, den gedaagden, bij duplicq, zoodanige bewijzen overteleggen, als ter wederlegging van het beweerde hunner partij dienstig zijn. Daarmede is de zaak voldongen; en er blijft niets meer overig, dan het formeel beleggen van getuigen.

Het is dus blijkbaar, dat deze wijze van handelen veel edelmoediger en tevens veel korter is, dan die meestal nu plaats heeft; en deze zelfde kortheid zult gij behartigd vinden in het beleggen der getuigen zelve, en in alle die deelen, onderdeelen en incidenten, welke in een geding kunnen voorkomen, en waarvan naauwkeuriglijk in dit ontwerp gehandeld wordt.

Maar kortheid zonder orde zoude weinig voordeelig zijn, noch voor de regtspleging in het algemeen; noch voor de twistende partijen; er is daarom bepaald, dat het request, om regts ingang, door een praktizijn moet onderteekend worden, en dat wijders al het geen tot het werk der rolle behoort, door een praktizijn, daartoe behoorlijk gemagtigd, moet verrigt worden; alleenlijk in twee gevallen zijn de partijen ongehouden tot het gebruiken dier praktizijns: het is bij de comparitien tot accord, en bij het mondeling of schriftelijk voordragen der zaak, zoo zij vermeenen, dat zulks met hun belang overeenkomstig is, en onder voorwaarde, dat drift of onkunde hen zulks niet verhindert. Gij zult opgemerkt hebben, mijne heeren, dat ik slechts gesproken heb van één praktizijn, en deze is de bepaling der wet, dat hij, die met de kosten zegepraalt, aan zijne partij alleenlijk de kosten van éénen praktizijn kan in rekening brengen.

Kortelijk moet ik iets zeggen van sommige dier zaken, in welken eene meer bijzondere proces-orde plaats heeft.

Op den voorgrond zijn hier geplaatst de wisselbrieven: ten dezen aanzien wordt door dit ontwerp aan manier van procederen geene verandering gemaakt in de bijzondere verordeningen en costumen, hieromtrent in de verschillende plaatsen aanwezig. Ik behoef u het belangrijke van deze zaken, en derzelver verband met het wetboek over den koophandel, maar te doen opmerken, om u de juistheid daarvan aantetoonen.

Voldoende zeker; zullen ook u voorkomen de bepalingen, omtrent zaken, rakende boedels, in welke, uit hoofde van des schuldenaars onvermogen, eene regterlijke voorziening noodig is. De onderscheiden gevallen en omstandigheden, welke hier kunnen plaats hebben, zijn met de meeste volledigheid en naauwkeurigheid behandeld; vooral verdient eene bijzondere oplettendheid al het geen tot het voorslaan en tot stand brengen van een accoord met de schuldeischers, betrekking heeft; daar echter enkele gevallen kunnen bestaan, in welke, ook buiten de in deze wet opgenoemde omstandigheden, de meerderheid der schuldeischers, voor de minderheid zou moeten wijken, of ook andere oorzaken, waarom het accord niet tot stand gebragt was, niet zouden behooren te werken, is aan den Koning, even als nu plaats heeft, voorbehouden de magt, om het accord te bevestigen.

Ten aanzien der arresten, is ook bij dit ontwerp eene merkelijke verbetering daargesteld, en men zal in het vervolg geen regt meer hebben, om ons land, of wel zeker gedeelte van hetzelve, schertsender wijze te bestempelen met den naam, van het vaderland der arresten; de gevallen, waarin zij gedoogd zullen worden, zijn merkelijk verminderd, en de wijze, om dezelve te werk te leggen, is minder gemakkelijk gemaakt, dan zij hier en daar was: ook wederom deze stoffe is keurig uitgewerkt.

De korte wijze van procederen, in geval van dagvaarding, om getuigenis der waarheid te geven, verdient ook allen lof; maar ik zoude te wijdloopig worden, indien ik bij alle de juiste bepalingen wilde stilstaan, ik moet daarom, hoezeer ongaarne, een en ander onaangeroerd laten.

Ik kan echter niet voorbij, u te doen opmerken, dat bij dit ontwerp voldaan is aan het verlangen van vele, om bij alle regtbanken, en zelfs bij de hoven, daargesteld te zien de bepaling, dat in kleine zaken summier en zonder figuur van proces zoude kunnen worden regt gedaan, hetwelk niet overal plaats had, doch nu met veel beleid en voorzigtigheid is voorgeschreven.

Omtrent het vervolgen der zaken, na het voldingen, en vooral ook omtrent den pligt der regters, bij het vonnissen, zijn bepalingen gemaakt, waarvan de eenvoudigheid en nuttigheid zich van zelve doen gevoelen; volledig is ook de bewerking van het stuk der executien.

Met genoegen zeker zal elk stilstaan bij de behandeling van het hooger beroep: al wat tot deze stoffe behoort, het zij omtrent de zaken, welke al of niet aan hooger beroep onderhevig zijn, het zij omtrent de wijze van procederen, het zij omtrent den verschillenden aard van het appel of de reformatie; of ook van cassatie wegens gebrek aan vorm, wordt hier met de gewone naauwkeurigheid der opstellers behandeld. Op eenen regel moet ik nog uwe aandacht bepalen.

Het is bekend, dat in een gedeelte van ons land deze regel werd in acht genomen, ten aanzien van het bewijs in appel: *non allegata allegare, non probata probare licet.* Dan de opstellers hebben niet zeer veel reden den voorrang gegeven aan eenen juist tegengestelden regel, die dan ook met het geheel sijsthema van vereenvoudiging en bekorting der processen beter overeenstemt: dat echter de regter, wanneer de partijen van hun waar belang, en tevens van de onmogelijkheid, waarin zij waren, die bewijzen te voren te berde te brengen, doen blijken, daartoe de bevoegdheid verleenen kan, behoef ik niet uitdrukkelijk te melden.

Eindelijk is nog in dit ontwerp behandeld, al het geen betrekking heeft tot de gevallen, in welke de beslissing der zaken door de partijen aan scheids-mannen, of arbiters verbleven is.

En nu nog eene en andere aanwijzing nopens de manier van procederen in criminele zaken. Wilde ik u al het schoone van dezelve voordragen, ik zou bij elk artikel moeten stilstaan; maar, daar het u alle, mijne heeren, zeker een waar genoegen zal zijn, die met aandacht te doorlezen, zal ik mij niet eenige algemeene aanmerkingen vergenoegen, want het betoog der innerlijke voortreffelijkheid is geheel overbodig.

Eerstelijk, zijn dan ook hier weder naauwkeurige bepalingen gemaakt, ten aanzien der bevoegdheid des regters, in de gewone gevallen; de regtsmagt van het hooge- en de andere geregtshoven, ten aanzien van sommige misdadigen, is reeds bij het eerste boek bepaald.

Maar, ten anderen, er is naauwlijks een meer belangrijk gedeelte in de geheele lijfstraffelijke regtspleging, dan het nemen van geregtelijke informatien wegens gepleegde misdaden; en echter, men zou dit te vergeefs willen ontveinzen, wordt daaromtrent niet bij alle regters met genoegzame naauwkeurigheid gehandeld. Hoe noodzakelijk was het daarom, om bij deze gelegenheid aan de criminele regters voorteschrijven de heilige pligten, welke zij hieromtrent te vervullen hebben, en hierin zijn dan ook de opstellers zeer gelukkiglijk geslaagd: mogten voortaan alle regters, vooral de leden der vierscharen, zich van het belang der zake, en van hunne verpligting, om geen duim breedte van de bepalingen der wet afte wijken, overtuigen, en mogt het waakzaam oog van het hooge geregtshof en van den procureur des Konings, bij hetzelve, elken mis-stap, elke afwijking van den beginne ontdekken. De criminele regtsingangen zijn: of aantasting bij lijve, of dagvaarding in persoon, of gewone dagvaarding ter criminele rolle; in welke gevallen elk dezer regtsingangen moet verleend worden, is al weder zeer naauwkeurig omschreven: ik behoef dit alles niet te ontwikkelen, maar moet u alleenlijk oplettend maken, dat dagvaarding in persoon, onder anderen, verleend zal worden, wanneer de misdaad wel lijfstraffelijk is, maar de informatien tegen den beschuldigden, aan den eenen kant, niet eenen zoo hoogen graad van waarschijnlijkheid bevatten, dat dezelve genoegzaam zijn tot apprehensie, en aan den anderen kant zoo veel bezwaren, dat de justitie eene personele verantwoording van den beschuldigden vordert.

Hier door is beslist eene twijfeling, welke gij weet, mijne heeren, dat zeer dikwijls in het midden gebragt is, en in zoo verre is reeds een' dienst aan de maatschappij bewezen, en de wijze, waarop dezelve beslist is, voltooit dezen dienst; want, hoezeer men iemand niet dan spaarzaam en om de meest gewigtige redenen in een crimineel proces moet inwikkelen, zoo vordert echter de zekerheid en veiligheid der maatschappij, dat die door zulke hevige vermoedens gedrukt wordt, niet geheel worde vrijgelaten.

Omtrent de verhooren der beschuldigden en de confrontatien, zijn ook de keurigste en volledigste regelen voorgeschreven, welke hoop geven, dat ook dit gewigtig gedeelte van het criminele proces gezuiverd zal worden van de misbruiken en abuizen, welke hier en daar zigtbaar waren.

Daar de pligt van den openbaren aanklager, zoo wel als die des regters, medebrengt, om voor de onschuld niet minder dan voor de schuld bewijzen intewinnen; volgt, dat niet alleenlijk ieder, die vermoedt, dat tegen hem informatien worden ingewonnen, de bewijzen van zijne onschuld aan den regter kan inleveren, maar dat ook een gevange of gedaagde, of zijne nabestaanden daartoe het regt hebben, gelijk hen dan ook bij deze wet is toegekend; maar daar uit volgt verder, dat zoo de regter, na afloop der verhooren, den beschuldigden onschuldig bevindt, of niet genoegzaam overtuigd door de ingewonnen informatien, dezelve hem geheel of onder handtasting moet ontslaan; maar is dit het geval niet, dan zijn er

(*Het vervolg in het bijvoegsel tot deze courant.*)

BIJVOEGSEL,

BEHOORENDE TOT DE KONINKLIJKE COURANT VAN VRIJDAG DEN 21sten VAN GRASMAAND 1809, No. 93.

NB. *Dit* half-vels *bijvoegsel wordt alomme, bij de courant van heden*, gratis, *uitgegeven.*

middelen bepaald, om het crimineel proces ten einde te brengen het zij, namelijk, om den beschuldigden op zijne bekentenis indien deze bestaat, en met de ingewonnen bewijzen overeenkomstig is, te veroordeelen; het zij hem, ingeval hij niet bekend heeft, op die bewijzen, zoo zij daartoe genoegzaam zijn, in het extra-ordinair proces te vonnissen; het zij hem te ontvangen in ordinain proces; en ook weder opzigtelijk deze gevallen zijn de noodige regelen voorgeschreven.

De wijze van procederen tegen beschuldigden, die afwezig geweken of ontvlugt zijn, verdient nog, dat ik daarvan bijzonderlijk gewag make. Geheel verschillende was tot nog toe de uitkomst dier procedures; hier werd enkel op het wegblijven of de contumacie geoordeeld, daar werd ook te gelijkertijd de zaak in principale geeindigd, en de afwezende wegens de misdaad zelve veroordeeld. Ook de straffen op de contumacie zelve waren ver van overal gelijk te zijn: nu heeft men, en te regt, aan het begaan gevoelen den voorrang gegeven, en bepaald, dat de straf op de contumacie zal zijn, bannissement uit het departement; maar niettegenstaande dit vonnis, blijft de openbare aanklager verpligt zijne informatien tot volkomenheid te brengen. En nu meen ik ook, met opzigt tot de manier van procederen in criminele zaken, genoeg gezegd te hebben.

Eene zoo geheel nieuwe inrigting kan niet anders dan in den beginne zeer vele zwarigheden in de uitvoering ontmoeten; en het is tot gemak en voorlichting der regters, dat Z. M. heeft willen gewonden, van de meest voorkomende gevallen te doen vervaardigen de formulieren of voorschriften, achter de beide manieren van procederen te vinden, en welker opvolging aan allen, die zulks aangaat, uitdrukkelijk is opgelegd.

Gij zult voorts opmerken, mijne heeren, dat niet alle de bepalingen, in deze wet voorkomende, zijn voorwerpen van wetgeving, maar dat vele derzelven behooren tot het zoogenaamd reglementaire. Z. M. evenwel was te zeer overtuigd van de nuttigheid en noodzakelijkheid, om u allé, zelfs de geringste bepalingen dezer belangrijke wet, te doen kennen; en Hoogstdezelve heeft dan ook het geheel niet willen verbreken: intusschen komen er reglementaire bepalingen van dien aard in, die welligt eene verandering in tijd en wijle zoude kunnen behoeven, en het zijn zoodanige veranderingen, welke Z. M. meent, dat aan Hoogstdezelve behooren te worden voorbehouden.

Eindelijk, mijne heeren, dat mijne rede zich langer heeft uitgerekt, dan wel anders mijne gewoonte, gelijk u bekend is, mede brengt; maar het gewigt, de rijkheid en schoonheid der stoffe hebben mij, ondanks mij zelven, weggesleept. Hoe zeer zoude ik mij niet verheugen, indien ik mij vleijen konde, reeds bij voorraad iets te hebben toegebragt, om u van het voortreffelijke van dit werk te overtuigen, en alzoo tot bekrachtiging voortebereiden. Ja, mijne heeren, bij eene nadere overweging zult gij, daar van houde ik mij verzekerd, met achting opzien tot de verdiensten der bewerkers, maar hovenal zult gij doordrongen worden van erkentenis jegens den Vorst, die ook hier weder een duurzaam gedenkteeken heeft opgerigt, hoezeer Hij in alle behoeften van het dierbaar vaderland wil voorzien, en hoezeer Hij steeds er op uit is, om alle nieuwe instellingen te doen overeenstemmen met de zeden en gewoonten onzer natie, welke indedaad ook hier, ten zaken van het wezen der zaak, zoo geheel en al zijn in acht genomen.

Moge het der goede Voorzienigheid goedgunstiglijk behagen, ook dit werk met Zijnen zegen te achtervolgen, opdat wij allen, onder de bescherming der wetten, een gelukkig en vreedzaam leven lijden mogen.

De directeur-generaal der wetenschappen en kunsten brengt, hiermede, ter kennisse van het publiek, dat Z. M. besloten hebbende in dit jaar een jongeling onder het getal der kweekelingen te Parijs en Rome optenemen, ten einde zich aldaar op de bouwkunde toeteleggen, een ieder, welke genegen is daartoe te concurreren, vóór den 1sten van hooimaand aanstaande, aan hem directeur-generaal, op het koninklijk museum, te Amsterdam, zal moeten toezenden, de bouwkundige plans en teekeningen, door welke hij zijne voorloopige kunde in dit vak zal meenen te kunnen staven, met de behoorlijke verklaringen, dat zij door hem zelve vervaardigd zijn, en met voldoende getuigschriften van zijn goed gedrag.

Amsterdam, den 19den van grasmaand 1809. *De directeur-generaal voornoemd,* J. MEERMAN.

FRANKRYK.

PARYS *den* 15 *van Grasmaand.*

De senaat is gister, onder het voorzitterschap van Z. D. H. Prins aartskanselier, buitengewoon vergaderd geweest. Men vernomen, dat in deze zitting belangrijke berigten, nopens den toestand van zaken met Oostenrijk, door Z. E. den minister van buitenlandsche zaken, *de Champagny*, zijn medegedeeld.

(*Journal de l'empire van den* 16 *van grasm.*)

PARYS *den* 16 *van Grasmaand.*

Tijdingen uit Frankfort melden stellig, dat de vijandelijkheden begonnen zijn, en dat de aartshertog *Karel* het leger van Bohemen en van Opper-Oostenrijk als opperhoofd bevecht.

Andere willen, dat die prins geen bijzondere leger zal gebieden, maar dat hij de bewegingen bestiert van de geheele oostenrijksche magt; het geen, aangezien de uitgestrektheid lands, welke dezelve bezetten moet, niet wel uitvoerlijk schijnt.

De aartshertog *Jan* is voortdurend met het opperbevel over de troepen van Karinthie en Carniole belast.

De prins van Neufchatel (*Berthier*) is den 12den dezer maand van Salzburg vertrokken, zoo wel als de intendant-generaal, en hun gevolg. Zij begeven zich naar Ulm en van daar naar Munchen, alwaar men verzekert, dat de Keizer ieder oogenblik verwacht wordt.

De prins van Neufchatel had, voor zijn vertrek uit Straatsburg, eenen postbode ontvangen, met tijding, dat de Oostenrijkers vinnig teruggeslagen waren; men voegt er bij, dat deze tijding, door middel der telegraaf, ten eerste naar Parys was overgemaakt. Het is echter waarschijnlijk, dat deze berigten slechts het begin der vijandelijkheden aankondigen.

(*Gazette de france van den* 16 *van grasm.*)

OOSTENRYK.

WEENEN *den* 6 *van Grasmaand.*

Het wurtembergsch gouvernement beslag hebbende doen leggen op de goederen van deszelfs onderdanen in oostenrijkschen dienst, zoo heeft ons hof wederkeerig op de goederen van deszelfs onderdanen, die zich in het wurtembergsche bevinden, beslag doen leggen, en tevens bevolen, dat ook op de goederen van zoodanige wurtembergsche onderdanen of vasallen, die nu naar hun land terugkeeren mogten, beslag zou gelegd worden.

Heden is alhier een leger-bevel van den aartshertog *Karel* in het licht verschenen, dat allen verderen twijfel omtrent oorlog of vrede wegneemt. Alle de aartshertogen bevinden zich thans elk bij zijn leger, en de vijandelijkheden zullen onverwijld van onzen kant begonnen worden.

De Keizer staat thans mede op zijn vertrek naar het leger, en zal zeker binnen drie dagen vertrekken.

De laatste brieven uit Bucharest melden nu werkelijk, dat het, na de aankomst van eenen postbode uit Petersburg, met het te houden vredes-congres tusschen de Porte en Rusland, wederom afgedaan is geweest, en de turksche afgevaardigden onverrigter zake naar Konstantinopolen hadden moeten terugkeeren. Tevens hadden de russische troepen zich naar den Donau in beweging gesteld, en zag men nu de uitbarsting der vijandelijkheden tusschen die beide mogendheden te gemoet.

(*Dordrechtsche courant van den* 20 *van grasm.*)

PUBLIEKE FONDSEN.

De beursprijs van diversche effecten was, op woensdag den 19den van grasmaand 1809, te Amsterdam, als volgt:

HOLLAND.

Oude obligatien	2½	pCt.	32 à 33	Nat. schuldbrieven...	3	pCt.	39 à 39⅝
Recepissen geford. negotiatie 1797	2½	—	33¼ à 33½	Dito losrenten	2½	—	33⅛ à 33¼
Dito vrijwillige negotiatie 1797	5	—	64⅛ à 64⅝	—— dito	3	—	38¾ à 39
Dito negotiatie 1804 ..	5½	—	70⅝ à 71	—— —— 1797	3⅝	—	44 à 44⅛
Obligatien negotiatie 1807	6	—	101¼ à 101¾	—— —— 1801	3⅝	—	44 à 44⅛
30 jarige renten 1783	5	—	79 à 80	—— domeinen	4⅝	—	77⅛ à 78
20 jarige dito 1804 ..	6	—	41⅛ à 42⅛	—— dito 1802	5	—	64⅛ à 64⅝
Nat. schuldbrieven...	2½	—	34⅛	Batav. rescript., losbaar na den vrede ..	4	—	51¾ à 52
				Certif. negot. 1808....	7	—	88 à 88⅛
				Recepissen van dito..	7	—	88 à 88⅛

AMERIKAANSCHE FONDSEN.

Bij *Stadniski*, van 1787	6	pCt.	210 à 212	Bij *Idem*, van den 1sten van slagtm. 1791, ...	4½	—	64¼ à 65
Bij *van Staphorst*, van 1789	6	—	199 à 203	Bij *Idem*, van den 1sten van zomerm. 1792, ...	4½	—	64¼ à 65
Bij *Crommelin*	6	—	130 à 131	Bij *Hope en Comp.*, C. S., ...	5½	—	107 à 107⅝
Bij *van Staphorst*, van den 1sten van leuwmaand 1791	6	—	85 à 87	Bij *van Staphorst*, C. S., ...	5½	—	102¾ à 103¼
Bij *Idem*, van den 1sten van grasm. 1791, ...	5½	—	80 à 81	CERTIFICATEN *van* ORIGIN. FONDSEN.			
Bij *Idem*, van den 1sten van hooim. 1791, ...	5½	pCt.	76½ à 77	Bij *van Staphorst*, C. S., ...	5	pCt.	63¼ à 63⅝

DENEMARKEN.

Op de kroon, bij *Finman*, ...	4	pCt.	93 à 94	Op de tollen, bij *Idem*, ...	4	pCt.	89 à 95
Op de bank, bij *Dull*, ...	4	—	97 à 97½	Aziatische comp., bij *Idem*, ...	5	—	92½ à 93⅛

SPANJE.

Bij *Echenique*, ...	3½	pCt.	47 à 48	Bij *Hope en Comp.*, van 1807, ...	5½	pCt.	67⅝ à 68¼
Bij *Hope en Comp.*, van 1805, ...	5½	—	79½ à 80				

OOSTENRIJKSCHE-KEIZERLIJK.

Op de weenerbank, bij *Goll en Comp.*, ..	5	pCt.	32⅝ à 34¼	Dito, bij *Idem*, ...	4	pCt.	31 à 32
Dito, bij *Idem*, ...	4½	—	31 à 32	Certificaten, bij dito, ...	5	—	28 à 28¼

RUSLAND, bij *Hope en Comp.*, ...	5	pCt.	83¼ à 83⅜	SAXE, bij *Braunsberg*, ...	5	pCt.	102½ à 103
PORTUGAL, bij dito, ...	5	—	97 à 98	FRANSCHE FONDSEN,	5	—	75½ à 75⅝
NAPELS, bij dito, ..	6	—	92¼ à 92¾	CERTIFICATEN *van* DITO, bij *Hetwich en Voombergh*, *van Halmaal en Hagendoorn*, *en Willem Borski*, ...	5	pCt.	75¼ à 75⅝
ZWEDEN, bij *Hogguer en Haseigreen*, ..	5	—	74⅝ à 75⅛				

Den 15den van grasmaand 1809 waren, op de beurs van Parijs, de prijzen der publieke fondsen als volgt: 5 pCt. cons., interest doende met den 22sten van herfsm. 1808, 79 fr. 0 c. *Idem*, interest doende met den 22sten van lentem. 1809, 76 fr. 70 c. Aktien van de fransche bank, 1217 fr. 50 c.

Z E E T I J D I N G.

Den 18den van grasmaand, te Amsterdam aangekomen *Jan H. Mulder*, de Vr. Gesina, van de feroëesche eilanden; *Cornelis Jansen*, die Frau Hanna, van Jahde, en *Jochgem Zuidema*, Weduwe en Wees, van Hengstefordt.

Den 19den, niets aangekomen.

Den 19den, in Texel niets binnengekomen; uitgezeild *Thomas W. Storij*, de Montecello, naar Newyork; *Pieter T. Berg*, de Waakzaamheid, naar Mandahl; *C. E. Kremer*, de 2 Gebroeders, naar Fredrikstad, en *R. J. de Buhr*, de 3 Gebroëders, naar Bergen; de wind N.

Den 17den, te Helvoet niets voorgevallen; de wind Z. Z. W.

Den 18den, niets binnengekomen; uitgezeild de fransche lettre-de-marque la Fortune, kapitein *Terragno*, naar Bergen; de wind N. N. O.

Den 17 en 18den, te Brielle niets voorgevallen.

Van Koppenhagen wordt, van den 11den dezer, gemeld, dat door een noorwegschen kaper te Lökken opgebragt is een schip van 53 lasten, met koffij, tabak en brandewijn, van Londen naar Gothenburg. In het Kattegat, bij Schagen, kruisten een engelsch linieschip en twee kotters. Van Colberg had men berigt, dat, den 20den van lentemaand, op die hoogte, een vaartuig, onder deensche vlag, drijvende gezien was; bij nader onderzoek had men bevonden, dat het 16 stukken voerde en kruit en kogels aan boord had; zijnde, blijkens eenige papieren, genaamd *Frederik Biorn*; het schip was reeds gedoogzaam vol water en zou waarschijnlijk spoedig zinken; een sedert opgekomen oosten wind had hetzelve uit het gezigt gevoerd.

MINISTERIE van BINNENLANDSCHE ZAKEN.

*** De minister tot de binnenlandsche zaken zal, door den inspecteur bij 's rijks waterstaat, *A. H. J. van der Plaat*, publiek, en op nadere approbatie, doch aanbesteden:

Het transport per as der steenen, benoodigd voor den straatweg van Utrecht naar Deventer, en wel van het Loo langs den weg in het Soerelsche bosch, tot voorbij den Meervelder weg, in zoodanige percelen, als bij het bestek is bepaald.

Deze aanbesteding zal gedaan worden op het Loo, bij *Ten Hove*, in het logement de Kroon, op maandag den 24sten van grasmaand 1809, des voordemiddags ten elf uren.

De bestekken daarvan zullen zes dagen te voren ter lezing liggen in den Haag, bij *Kelder*, in het Bossche-Veerhuis; te Utrecht, bij *van Rossum*, op het Vreburg, en bij *H. Boer*, in den Arend, buiten de witte-vrouwe Poort; te Amersfoort, in de Stads Doelen; te Voorthuizen, bij *Witbrink*; te Apeldoorn, bij *ten Hove*, in de Moriaan; te Deventer, in het logement de Halve Maan; te Zutphen, in het logement de Prins; te Nijkerk, in het Ambtshuis, en op het Loo, bij *Ten Hove*; op welke laatste plaats de monsters van steen te zien zullen zijn; terwijl de noodige aanwijzing drie dagen vóór de aanbesteding door den opzigter van den straatweg, *S. de Keizer*, te Voorthuizen, gedaan zal worden.

*** De directie over de Mijdrechtsche droogmakerij zal, onder nadere approbatie van Z. E. den minister van binnenlandsche zaken, op zaturdag den 22sten van grasmaand 1809, des nadenmiddags ten vijf uren, in het regthuis van den Uithoorn, in het openbaar, aan de meestbiedenden doen aanbesteden:

Het schieten en aanleggen van eenige nog ontbrekende barn-kavel- en keinsloten, met de noodige greppen, op de zoogenaamde Dwart-sloot, bezuiden de Zuwe; mitsgaders het oplalen en verdiepen van zommige reeds bestaande slooten en greppen, in het gedeelte benoorden de Zuwe van de voorschreve droogmakerij.

Waarvan de bestekken eenige dagen vóór de aanbesteding zullen ter lezing liggen, in den omtrek der droogmakerij; en nader informatie bij de directie *in loco* te bekomen zijn.

*** De directeur over de mijdregtsche-droogmakerij zal, onder nadere approbatie van Z. E. den minister van binnenlandsche zaken, op zaturdag den 22sten van grasmaand 1809, des namiddags ten vijf uren, in het regthuis van den Uithoorn, in het openbaar, aan den meestbiedenden, voor den tijd van negen jaren, verhuren: circa 300 morgen lands, gelegen in de mijdregtsche-droogmakerij voornoemd, ten zuiden de Zuwe.

De conditien dezer verhuring zullen, ten minsten veertien dagen, op de voornaamste plaatsen in den omtrek der gemelde droogmakerij, ter lezing liggen, en nadere informatie bij de directie *in loco* te bekomen zijn.

*** Het dijks-bestuur van de Beemster is voornemens, bij inschrijving, aan den minstaannemenden te besteden, de leveratie van zoodanige kwantiteit brosse- en taaije bergsche spijkers en ijzerwerk, als de Beemster, voor deszelfs werken, van den 1sten van bloeimaand 1809, tot den 30sten van grasmaand 1810, benoodigd zal hebben.

De inschrijvings-biljetten en conditien zijn dagelijks ter secretarij van de Beemster voornoemd, binnen de stad Purmerend, te bekomen, alwaar dezelve, vóór of op den 21sten van bloeimaand aanstaande, franco moeten ingezonden worden.

Ter ordonnantie van het dyks-bestuur van de Beemster voornoemd,
Fs. GALLIS, *secretaris.*

*** Een schoolonderwijzer, geen minder dan den derden rang bezittende, en van den hervormden godsdienst, bekwaam en genegen zijnde tot het waarnemen der vacerende tweede onderwijzers-plaats in de diaconie-school te Dordrecht, op een jaarlijksch traktement van *f* 300:–, gelieve zich voor den 1sten van zomermaand dezes jaars, met behoorlijke getuigschriften voorzien, te adresseren bij den predikant en school-opziener *G. van Kooten*, aldaar.

MINISTERIE van JUSTITIE en POLITIE.

*** De baljuw benevens het gerigt van het 6de district in Vriesland convoceren bij deze, op dingsdag den 25sten van grasmaand 1809, des voormiddags ten 10 uren, in het regthuis in de Zaiderdragten, de crediteuren van den nagelaten gerepudieerden boedel van wijlen *Klaas Pieters*, in leven zeilenmaker, in de Noorderdragten, ter benoeming van een' *curator Bonorum.*

Op last van baljuw benevens het gerigt voorn.,
J. J. v. d. VEEN, *gezw. klerk.*

JUDICATURE over de middelen te water en te lande.

*** Ten overstaan van den commissaris-generaal van Z. M. den Koning, voor de zaken van de convooijen en licenten in 't departement Amsterdam, zal de vendumeester in het voormeld departement, op woensdag den 2den van bloeimaand 1809, des voormiddags ten 10 uren, in den Brakken Grond, in de Nes, te Amsterdam, publiek, voetstoots, verkoopen:

45 vaten koffij,
90 balen koffij, en
38½ vaten suiker.

Gelost uit het prijsschip *Jupiter*, genomen door den franschen kaper *la Revenge.*

De goederen zijn liggende op 't pakhuis *de Lelie*, op de Prinsegracht bij de Leijdschegracht, en aldaar 2 dagen vóór den verkoopdag te zien; de gedrukte notitien zullen in tijds te bekomen zijn ten kantore van den vendumeester *D. du Bois*, op het Singel bij het Klooster, en bij den boekverkooper *J. W. Smit*, op den Fluwelenburgwal, bij de Halsteeg; terwijl de veilconditien op het secretarij der convooijen en licenten door een ieder zullen kunnen gelezen worden.

*** Wordt geadverteerd, dat, uit krachte van een mandement van non-actie, gedepêcheerd op eene akte van derde default, beide in dato 7den van grasmaand 1809, met de clausule van edicte *ad valvas curiæ, in ordinaria formâ*, van president en leden van den raad van judicature over de middelen te water en te lande van het koningrijk Holland, geimpetreerd bij den advokaat-fiskaal-generaal des Konings, over evengemelde middelen, (als daartoe, bij besluit van Z. M. den Koning, van dato 29 september 1807, speciaal geautoriseerd,) door mij ondergeteekenden, eersten gezworen exploicteur van voornoemden raad, na voorgaande klokkeslag, bij openbare edicte *ad valvas curiæ*, uit den naam en van wegen Z. M. den Koning, ten *vierdemaal*, *ex super abundanti*, deze reize *vooral*, gedagvaard, (behalve die genen, die zich bereids hebben gemeld,) allen en een iegelijk, welke zouden willen komen ter reclame of ten beschutte van het schip *Victor*, gevoerd geweest bij schipper *Jacob Jacobs*, komende van Fredrikshald, en, volgens de opgave van evengemelde schipper en stuurman, laatst van Arendal, en alzoo van eene vijandelijke haven, gedestineerd, zoo het scheen, naar Antwerpen, op den 22sten van hoormaand 1808, te Delfzyl binnengekomen, en deszelfs geheele of gedeeltelijke lading, bestaande in: zestig kanassers suiker, vier-honderd vijftig zakken dito, een duizend drie-honderd twintig zakken koffij, veertien kisten tamarinde, veertien vaten dito, en vier kelders arak, te comparereren of gemagtigden te zenden voor meergemelden raad, alhier in Amsterdam, op vrijdag, die zijn zal den 28sten van grasmaand 1809, des voormiddags de klokke 12 uren, omme te zien wijzen het verder profijt van den voorsz. default, het intendith te verifieren, en de sententie te hooren pronuntieren, dezelve beteekenende, dat, even verre zij compareren dan niet, de raad nogtans, in het wijzen van het verder profijt van alle de defaulten, in de voorsz. zaak gedecerneerd, het verifieren van het intendith, pronuntieren van sententie, als anderzins, voort procederen zullen als naar regten dienen en behooren zal.

Aldus gedaan van de puije van voorn. raad, op den 14den van grasmaand 1809.
Amsterdam, den 15den van grasmaand 1809. H. B. VERBUYS.

*** Wordt geadverteerd, dat, uit krachte van een mandament van non-actie, gedepêcheerd op eene akte van derde default, beide in dato 7den van grasmaand 1809, met de clausule van edicte *ad valvas curiæ, in ordinaria formâ*, van president en leden van den raad ter judicature over de middelen te water en te lande van het koningrijk Holland, geimpetreerd bij den advokaat-fiskaal-generaal des Konings, over evengemelde middelen, (als daartoe, bij besluit van Z. M. den Koning, van dato 29 september 1807, speciaal geautoriseerd,) door mij ondergeteekenden, eersten gezworen exploicteur van voornoemden raad, na voorgaande klokkeslag, bij openbare edicte *ad valvas curiæ*, uit den naam en van wegen Z. M. den Koning, ten *vierdemaal*, *ex super abundanti*, deze reize *vooral*, gedagvaard, (behalve die genen, die zich bereids hebben gemeld,) allen en een iegelijk, welke zouden willen komen ter reclame of ten beschutte van het schip *Victor*, gevoerd geweest bij schipper *Jacob Jacobs*, komende van Fredrikshald, en, volgens de opgave van evengemelde schipper en stuurman, laatst van Arendal, en alzoo van eene vijandelijke haven, gedestineerd, zoo het scheen, naar Antwerpen, op den 22sten van hoormaand 1808, te Delfzyl binnengekomen, en deszelfs geheele of gedeeltelijke lading, bestaande in: zestig kanassers suiker, vier-honderd vijftig zakken dito, een duizend drie-honderd twintig zakken koffij, veertien kisten tamarinde, veertien vaten dito, en vier kelders arak, te comparereren of gemagtigden te zenden voor meergemelden raad, alhier in Amsterdam, op vrijdag, die zijn zal den 28sten van grasmaand 1809, des voormiddags de klokke 12 uren, omme te zien wijzen het verder profijt van den voorsz. default, het intendith te verifieren, en de sententie te hooren pronuntieren, dezelve beteekenende, dat, even verre zij compareren dan niet, de raad nogtans, in het wijzen van het verder profijt van alle de defaulten, in de voorsz. zaak gedecerneerd, het verifieren van het intendith, pronuntieren van sententie, als anderzins, voort procederen zullen als naar regten dienen en behooren zal.

Aldus gedaan van de puije van voorn. raad, op den 14den van grasmaand 1809.
Amsterdam, den 15den van grasmaand 1809. H. B. VERBUYS.

GENERALE DIRECTIE der PUBLIEKE SCHULD.

*** Ten burele van conversie der staatsschulden kan thans de inwisseling van certificaten, tegens renversalen, voor recepissen à 7 pCt., geproduceerd uit de negotiatie van 30 milloenen, vervat in de wet van den 30sten van lentemaand 1808, uitgegeven, tot n°. 5450 inclusive plaats hebben.

*** De losrenten, à 4 per cent, onder verband der nationale domeinen, waarvoor de renversalen tot n°. 1500 inclusive zijn gepasseerd, van nieuws coupons voorzien zijnde, kunnen, tegens overlegging van gedachte renversalen, worden geligt.

De fungerende chef bij het bureau ter verwisseling der staatsschulden,
C. H. VAN WESTRENEN.

GENERALE DIRECTIE van de AMORTISATIE KAS.

*** Commissarissen noodigen allen en een iegelijk, die begeeren eenige rentgevende staats-schulden, het zij geconverteerd of ongeconverteerd, ten laste van dit koningrijk, tegens dadelijke betaling, te leveren, om daarvan aan commissarissen, residerende te Amsterdam, kennis te geven, bij behoorlijk geteekende en verzegelde biljetten, met bijvoeging van de woonplaats, en inhoudende het beloop der te leveren effecten, en den prijs, die begeerd wordt; zullende commissarissen, tot overneming van zoodanige biljetten, vaceren op dingsdag den 25sten van grasmaand 1809, op derzelver bureau, op het stadhuis van Amsterdam, des middags van 12 tot 2 uren.

Commissarissen zullen op donderdag daaraanvolgenden, zijnde den 27sten van grasmaand, aan hen, wier propositien geheel of gedeeltelijk worden aangenomen, doen weten, dat commissarissen dezelven, of een gedeelte daarvan, accepteren.

Alle effecten, ten laste van dit koningrijk, zullen worden aangenomen, alleen de lijf-renten, 20, 25 en 30 jarige renten uitgezonderd. Voor zeder soort van effecten zal een afzonderlijk biljet moeten ingeleverd worden.

Wegens de effecten op naam, zal de inschrijver, ingevalle commissarissen dezelve aannemelijk oordeelen, en den inschrijver daarvan berigt zullen gegeven hebben, verpligt zijn, die effecten dadelijk, met de bewijzen van eigendom, te bezorgen ten kantore van den notaris mr. *E. C. Bondt*, om dezelven, ten koste van den inschrijver te examineren; zullende gemelde notaris, die effecten en bewijzen aan den inschrijver terug bezorgen, met benevens een biljet aan commissarissen, inhoudende rapport van deszelfs bevinding, als wanneer het aan commissarissen zal staan, die effecten te accepteren of te refuseren.

De inschrijvers van zoodanige effecten, als door commissarissen worden aangenomen, zullen verpligt zijn, op maandag den 1sten van bloeimaand, des voormiddags van elf tot één uur, op bovengemeld bureau inteleveren, behoorlijk geteekende lijsten, met uitrekening van den daarop (mits niet over het jaar) verschenen interest, tot op dingsdag den 2den van bloeimaand; en zullen commissarissen, op den 2den van bloeimaand, aldaar, des middags van twaalf tot twee uren, vaceren tot ontvangst van zoodanige geaccepteerde effecten, met de daarbij behoorende coupons, tegens dadelijke betaling.

Commissarissen behouden aan zich de interpretatie van alle zoodanige stellingen, bewoordingen of conditien, deze inschrijving betreffende, als zij nu of in den tijd, zullen vermeenen te behooren, en zullen de inschrijvers zich daaraan gehoel moeten onderwerpen.

BIJ HET BUREAU DER KONINKLIJKE COURANT, te *Amsterdam.*